

## gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 8. maja 1861.

## Realna šola in nje pomen zlasti za krajnsko deželo.

(Dalje.)

Živa priča tega, kako se čislajo realne šole povsod, je 170 takih šol v našem cesarstvu (in med njimi 25 popolnih s 6 razredi), ktere so večidel čisto na novo napravljene bile od leta 1851. Zlasti Čehi, Moravani in Avstrijani so se v teh napravah lepo skazali: Čehi so napravili 6 celih in 34 nižjih realk, Avstrijani 5 celih in 22 nižjih, Moravani 2 celi in 13 nižjih, in celó majhna Šlezija je ustanovila eno višjo in 2 dolnje realki, itd.

Le Krajnska, Salcburška in Bukovina imajo po eni, in sicer nižjo realko, in še ta ni tako oskerbljena kakor bi mogla biti, da bi bila koristna na vsako stran.

In ravno krajnska dežela ima vse lastnosti, da bi mōgla in mōgla imeti popolno realko in še morebiti več nižjih takih šol. Krajnska dežela je kakor nalašč vstvarjena za krepki napredek obertništva: naša dežela je bogata rudninskih in drugih za obertnijo pripravnih pridelkov; ona ima veliko takih vodá, ob katerih bi se z velikim dobičkom dale napraviti manjše ali večje fabrike; Terst s svojim ladjonosnim morjem ji podpera lahko barantijo in kupčijo; železnica nam polajšuje prepeljevanje domačih izdelkov; Krajnc je za uk prebrisana glava, in kakor prerok očitne potrebe realnih šol je naš Vodnik že pred 50 leti zložil svojo pesmico, v kateri svoje rojake spodbada tako-le:

Krajnc! tvoja zemlja je zdrava,  
Za pridne nje lega najprava,  
Polje, vinograd,  
Góra, morjé,  
Ruda, kupčija  
Tebe redé itd.

Nekdaj so Gorenci (okoli Loke, Kranja itd.) tkali veliko platna, ki so ga prodajali na Laško, — spodrinili so jih Čehi in Šlezci; — tudi suknjari krajnski so nekdanj si veliko prislužili; lesá ima krajnska dežela veliko, delavci niso dragi; kaj bi ne bilo mogoče, da to, kar si Norimberščani in Čehi pridobijo z mnogoverstno lesnino, bi si utegnili tudi pridobiti Krajnci; — iz železa in jekla bi se dale marsiktere reči izdelovati od drobne šivanke do največjega orodja; — naše fužine bi utegnile spodbiti še marsiktero blago, ki se zdaj v našo deželo vozi in tukaj prodaja; za pridelovanje svile (žide) je naša dežela dobro ustvarjena in naša obertnija bi ji mogla veliko dobička naklanjati. In tako je še mnogo drugih reči, iz katerih bi utegnile domače prebrisane glave ustvariti marsikaj, o čemur se zdaj še nikomur ne sanja.

Al da se to zgodi, je treba, da se mladini priložnost dá, svojo glavo izbistriti, — da se nauči to, kar je podlaga daljnega prevdaranja in koristnega začetka tega ali unega rokodelstva, te ali une obertnije. Ta namen pa imajo ravno realne in obertniške šole; zakaj dandanašnji tudi preprostemu rokodelcu ni zadosti, da le brati, pisati in enmalo rajtati zna; treba mu je sedaj še več

druzih vednost, ako hoče z dobičkom ravnati to ali uno obertnijo. Treba mu je, da pozná po njih naturi in lastnostih tiste reči (snove), iz katerih se izdeluje to ali uno blago tako, da je dobro in dober kup; le kdor vse to na drobno pozná, se bo mogel ogibovati goljufijam in sleparijam, ki se jih nikjer ne manjka. Treba mu je nekoliko tudi svet poznati, da vé, kje se najbolje kupi to ali uno, česar potrebuje, ali kam se to ali uno najložje spečá; treba mu je vediti, kako se napravljajo rokodelski in obertnijski zapisniki, da ima vse, kar spada v njegovo barantijo, v pravem redu zapisano; treba mu je vediti nekoliko o pravicah menic ali bekselnov; zakaj dandanašnji se ne prodaja vse za gotov dnar, ampak namesto gotovega dnarja mora obertnik in tergovec zadovoljen biti, da se mu plačilo zagotovi z menico ali bekselnom, ki pa ima tudi svoje pravice.

Takih in še več drugih vednost pa se ne nauči fant v ljudskih šolah, ne na kmetih ne v mestih, ampak vse to se nauči le v realnih, to je, takih, ki so za djansko življenje namenjene.

Zlasti pa je višja realna šola taka, v kateri se uči mladeneč, da je pripraven za delovodja (werkmeister) ali sicer dobro plačanega služabnika. Iz teh šol pa, če se mu priložnost ponudi ali pa sam iz lastnega premoženja more, se more podati v tehniške, v katerih postane pripraven za višjega vodnika fabrik in obertnij. Zato tedaj je živa potreba, da se osnova tudi pri nas cela realna šola, to je, taka, ki obsega zraven nižje tudi višjo realko, ktere nam je res treba kakor ribi vode, ako hočemo, da ne bojo najbolj službe pri fabrikah, fužinah, obertnijah, mašinarstvu, inženirstvu itd. v rokah tujih ljudi, ki se z našim kruhom redé, potem nas pa še obrekujejo, da smo zabiti.

(Konec prihodnjic.)

## Gospodarske skušnje.

(Da se gosence odvernejo od zelnih (kapsunih) sajenk ali flanc), kuhaj 4 lote voženka ali smerdljivke (asant) v maslico gnojnice tako dolgo, da se vès voženka v nji raztopi. V to voženkovo gnojnico pomoči sajenske ali flance, preden jih sadiš. Vidil boš, da se jih potem noben merčes ne loti.

„Breisgau. Zeitung“

## Nova postava,

kako se ima s komati, sedli in drugo opravo takih kónj ravnati, ki so smerkavi, červivi ali so imeli kako drugo nalezljivo bolezen.

C. k. državno ministerstvo z oklicom od 8. aprila l. l. pod št. 2281 naznanja, da komatov, sedel ali druge konjske opravetaki kónj ni treba več sožigati, kakor je dosihmal postava velevala, ampak dosti je, če se z vrelim lugom (ali klorovo vodo) dobro umijejo, najmanj skoz 8 dni dobro prevetrijó, in kar je usnjenega s kako mašobo namaže. Kertače, štrigeljne, iz konopa ali spletne (štrikov ali gurtov) narejene ujzde, ki jih je imel tak